

Az állatvilágból vett jelképek között legtöbb a madár, azok között is a galamb.

Mint madár a száraz ágon.
Csak úgy tengek a világon...

Én vagyok az a gerlice,
Ki a páriát elvesztette,
Egy vadgalamb elkergette,
Szerelmünket irigyelte.

Jaj, de szépen harangoznak Tarjánba,
Elhervadt a falu legszebb leánya,
Három galamb húzza jó a sarangot,
Úgy temetik a negyedik galambot...

Hosszúra nyúlva előadásom, ha sorra venném most még a népdal fajait, a szerelmieken kívül a katonadalokat, a pusztai pásztordalokat, a betyárdalokat stb., de ezekre most nem térünk ki, majd más alkalommal.

Befejezésül még csupán annyit mondunk, népdalaink a magyar nép jellemének hű, részletes tükörképei. Benne lelkének legtittkosabb redői nyílnak meg s érzelmei közvetlenül tolnak ajkára. Népdalaink egyik jellegzetessége, hogy benne észrevehető mindig népünk határozott tisztessége, illemtudása; a magyar nép alapjában véve korántsem erotikus. A népi suhanc fiatalság szabadabb modorú, ez korával és élenkségével jár, de bántóvá, trágárrá ez csupán boros állapotban, az ösztönök felszabadulásával válik. Káromkodásainkról tudvalevő, hogy majdnem kivétel nélkül szószerinti fordításai a délszláv káromkodásnak, s bevándorolt pásztorok terjesztették el valamikor népünk között.

Másik jellemvonás, ami népdalainkból kiviláglik, a nyílt, közvetlen őszinteség. Nincs hátsó gondolata, amit beszédével leplezni akarna; amit érez és amit gondol, tekintet nélkül annak élére, vagy önelleplező voltára, úgy kerül hamisítatlanul ajkára is.

Szóljunk még népdalaink különös varázsáról, amely elfog mindenkit, aki egyszer hallotta. E különös hangulatba-mélyedésnek lélektani okait itt messze vezetne részleteznünk, talán nem is tudnók végső indítékait kellőképpen kifejteni. Egy azonban bizonyos, a mintegy félszázad óta egymástól elszakadt ú. n. „úr”-i és népi társadalmat talán csak ez az egyetlen szál fűzi még össze egymáshoz. Ebben rejlik a népdal nagy összefogó, egyetemes szerepe, értéke. Népdalaink tehát közös nemzeti kincseink, amelyeket megőrizni, továbbadni valóban a legszebb kötelességünk.

(Az énekkar, dalárda mutasson be néhány szép, eredeti magyar népdalt. Az előadást színesebbé tehetjük azzal is, ha az itt bemutatott példák néhányát a kar mutatja be.)

Szülői értekezéslet.

Hogyan tanuljunk ?

Az alsó tagozaton lehetőleg mindent az órán tanuljunk meg. Más a helyzet a felső tagozaton, ahol nehezebb költemények, más emlékezetben megtartandó meghatározások stb. szükségessé teszik a tanulók otthoni tanulását. Éppen ezért foglalkoznunk kell a kérdéssel: hogyan tanuljanak? Sok sikertelenségnek, elkedvetlenedésnek vehetjük elejét, ha a kérdésnek időt szánunk, s megbeszéljük a tanulókkal a dolgot.

Ha valamely anyagot azzal a szándékkal vésünk emlékezetünkbe, hogy hosszabb-rövidebb ideig lehetőleg híven megőrizzük, akkor tanulunk. Hogyan tanulhatunk a leggazdaságosabban, vagyis a lehető legrövidebb idő alatt a legkisebb fáradsággal, úgy, hogy a tanult anyagot a lehető leg-hosszabb ideig emlékezetünkben tarthassuk?

Először is ismernünk kell azokat a tényezőket, melyek befolyásolják

a tanulást. Ilyen elsősorban az *anyag minősége*. Másként kell tanulnunk egy verset, egy olvasmány tartalmát, vagy földrajzi anyagot, és ismét másként egy számtani lévezetést. Nagy a különbség az értelmés és az értelmetlen (pl. idegen nyelvű költemény) anyag megtanulása között is. Az értelemmel bíró anyagot kb. 9—10-szer gyorsabban tanuljuk meg, mint a kevésbé érthetőt. A tanulás azonban nemcsak az anyag minőségétől függ, hanem a *mennyiségétől* is. Hosszabb sorokat aránylag nehezebben tanulunk meg, mint rövidebbeket. Lényegesen befolyásolja a tanulás módját az is, vajjon túlnyomóan milyen *képzettípushoz* tartozunk: a látási, hallási vagy mozgási típushoz-e? Amit olvasva könnyen tanul meg a látási típusú egyén, ugyanannak az anyagnak ilyen módon való megtanulása a legnagyobb nehézséggel jár a hallási típusúnak. A mozgási típusú viszont csak úgy tanul gazdaságosan, ha halkán ki is mondja a szavakat. Az utóbbi két típus többször együttjár. Fontos tényező a *gyakorlat* is. Más módon tanul meg könnyen valamit az, aki a tanulásban gyakorlott s másképp az, aki ritkán tanul. De lényeges különbséget okoz a tanulás módjában a figyelem és érdeklődés foka, a fáradtság egyénenként különböző (gyors vagy késő) beállása, a kor, a műveltség, az egészségi állapot. Mindezek az *egyéni* különbségek visszatükröződnek a tanulás módjában.

Általában kétféleképpen szokás tanulni: a) Az anyagot kis részekre osztjuk. Ezeket a részeket külön tanuljuk meg s aztán ismétéljük az egészet. Ez a *földaraboló* (iracionáló) tanulás. b) Az anyagot a maga egészében ismételtlen átolvassuk, még pedig eleinte lassabban, később gyorsabban. Ez az *egybefoglaló* (globális) tanulás módszere. A legtöbb ember földaraboló módszerrel tanul, s azt hiszi, hogy a leggazdaságosabban jár el, vagyis a legkisebb idő és erő felhasználásával a legnagyobb tanulási eredményt éri el. Akkor igaza is van, ha a megtanulandó anyag sok, különösen nehéz részt tartalmaz. Ilyenkor valóban gyorsabban érünk célra, ha a nehéz részeket külön-külön tanuljuk meg, s csak aztán valamennyit együttesen. Idő- és erőpazarlás lenne ugyanis, ha két-három nehéz sor miatt az egész szöveget ismételnénk át újra és újra. Azonban az átlag egyenletesen nehéz anyagot gazdaságosabban tanuljuk meg, ha nem tördeljük kisebb darabokra, hanem a maga egészében ismétéljük. Ezt mind a köztapasztalat, mind pedig a kísérleti vizsgálatok bizonyítják.

A földaraboló tanulásnak ugyanis nagy hátránya, hogy az anyag gondolati (logikai) összefüggését önkényes darabokra tördeli. A tanulás ilyen módon mechanikussá, gondolkodás helyett pusztá gépies utánmondássá, ajakgimnasztikává válik. Továbbá az egyes részeknek végső és kezdő tagja között (pl. egy versszak utolsó és első szava között), minthogy ezek a többszörös ismétlésnél egymásután következnek, erős asszociáció keletkezik. Ez nemcsak fölösleges, hanem az előző rész végső tagjának a következő rész kezdő tagjával (pl. egy versszak utolsó szavának a következő versszak kezdő szavával) való asszociációját is erősen gátolja. Innen van, hogy a földaraboló módszerrel tanuló gyermek a versszakok végén meg szokott akadni s nagy hajlandóságot mutat arra, hogy a versszak végeztével ne a következő versszakra menjen át, hanem ugyanazt a versszakot újra elülről kezdje. A földaraboló módszer főleg azért tűnik felkellesebbnek és kedvezőbbnek, mert hamarabb kelti fel a sikernek serkentő tudatát, mint az egybefoglaló módszer; mindjárt föl tud mutatni egy kis eredményt a megtanult töredékben. Előnye, hogy a könnyebb részeket az ismétlésnél mellőzheti s csak a nehéz részekre szorítkozik.

Vizont az egybefoglaló módszernek föltétlen előnye, hogy nem hoz létre fölösleges, sőt káros asszociációkat; az egész anyag értelmének gyorsabb fölfogását mozdítja elő, általában értelmessé teszi a tanulást, a bevésés gépies jellegét hátrébe szorítja; végül a feladat nagyobb nehézsége miatt a figyelmet nagyobb feszültségre készíti. E módszer hátránya azonban, hogy az anyag középső része a figyelem természetszerű lankadása miatt kevésbé szilárdan vésődik be; továbbá az egybefoglaló módszer a tanuló türelmét és munkakészségét keményebb próbára teszi, s a figyelem fokozottabb feszültsége miatt a fáradtság hamarabb lép föl.

A földaraboló és egybefoglaló módszer előnyös vonásait egyesítik magában az ú. n. *közvetítő tanulási módszer*. A tanulni való anyagot részekre, bizonyos egységekre bontjuk ugyan, ezeket azonban nem külön-külön tanuljuk meg, mint a földaraboló módszernél, hanem az egész anyagot mindig kezdettől végig olvassuk, de az egyes részek között szünetet tartunk. Ez a közvetítő eljárás a szünetek frissítő hatása miatt a leggyorsabb tanulást, de közepes hűségű megtartást eredményez. A földaraboló módszer viszonylag gyors megtanulásra, de bizonytalan megtartásra vezet. Az egybefoglaló módszernél először lassú ugyan a tanulás, vagyis több ismétlés szükséges, azonban — különösen egynemű anyagnál — a megtartás hűsége és a földidézés biztossága a legnagyobb. Leghelyesebb, ha az anyag két-háromszori (esetleg többszörös) elolvasása után megkíséreljük a magunkban való fölmondását (próbafölmondás). Ekkor kitűnik, vajjon mely részeket sajátíthatók el nehezebben. Ezeket külön tanuljuk meg.

E módszereknek gazdaságos volta nagyban a *tanulás céljától* függ. Ha valamely anyagot gyorsan akarunk elsajátítani anélkül, hogy nagyon hosszú megtartására törekednénk, akkor a közvetítő eljárás előnyös; ha nem kell sietnünk az anyag bevésésével és tartós tudásra akarunk szert tenni, az egybefoglaló módszert alkalmazzuk. Az egybefoglaló tanulás csak belsőleg összefüggő, s egy irányban bevésendő anyagnál előnyös. Nem célszerű ott, ahol idegen szavakat, évszámokat kell bevésni.

Fontos eszköze a tartós bevésésnek az *ismétlés*. Milyen időközökbe osszuk az ismétléseket az egyszeri megtanulás után? Helytelen eljárás az ismétléseknek időben való szétosztása helyett valamely anyagot *egy alkalommal sokszor* ismételni. Bizonyos határok közt minél nagyobb időközökbe osztjuk be az ismétlések számát, annál kevesebb munka árán, s annál tartósabban jutunk az illető anyag birtokába.

Fontos a tanulásnál az *olvasás gyorsasága*. A közepesen sebes olvasás hamarabb vezet eredményhez, mint a lassú. Viszont, ha nem a tanulás idejét, hanem az elfáradást (erőekonomikus szempontot) vesszük figyelembe, akkor a gyors tanulás hátrányos, mert hamar fáraszt.

Nagyon előnyös a bevésésre nézve a tagok bizonyos számának szilárdabb asszociációja, csoportokba (komplexumokba) való foglalása: a *csoportalkotás*. Minél nagyobb csoportokat tudunk alkotni, annál gyorsabb a tanulás.

Fontos segédeszközei a tanulásnak a *helyi asszociációk*. A tanulás önkénytelenül bizonyos mértékben *lokalizálódik*: tudjuk, hogy a szöveg bizonyos része vagy szava a könyv lapjának melyik helyén, milyen környezetben, milyen csoportok között foglal helyet. Ezekből a helyi asszociációkból érthető, hogy tanulnivalónkat sokkal biztosabban vessük be, ha *áttekinthető egészekbe csoportosítjuk*. A külsőleg rendezett anyag teljesebb és hűbb képet hagy hátra, mint az áttekinthetetlen, zavaros, nem csoportosított anyag.

A nem gépies, hanem értelmes tanulás titka abban áll, hogy mindazzal, amit meg akarunk tartani, sokfajta képzetkapcsolatot hozunk létre. Ez annyit jelent, hogy tárgyunkról annyit gondolkodjunk, amennyit csak lehet. Az tanul legértelmesebben, aki anyagán legtöbbet gondolkozik, az anyag egyes részeit kellő logikus összefüggésekbe tudja kapcsolni, s így rendszeresen megőrizni.

